

Szerkezeti változások a gyümölcs és zöldségfogyasztásban

Szabó Bálint

DOI: 10.14267/VILPOL2023.02.07

A magyar mezőgazdasággal foglalkozó cikksorozatunkban ezúttal a magyar fogyasztási szokások megváltozását vesszük szemügyre. Ezt most is a gyümölcsök és zöldségek példáján keresztül szemléltetjük, mivel talán ez az egyetlen élelmiszer-csoport, amelynek egészségre gyakorolt hatása egyértelműen pozitív a táplálkozástudomány szerint.

Európai viszonylatban a középmezőnyben állunk gyümölcsök és zöldségek napi fogyasztása alapján. Az EUROSTAT[1] 3 kategóriában tesz közzé adatokat: 0, 1-4, illetve 5 vagy több elfogyasztott napi adag (1 adag = kb. 80 gramm). E kategorizálás alapján a magyarok 36,3%-a egyáltalán nem fogyaszt gyümölcsöt vagy zöldséget. Ez elsőre meglepőnek tűnhet, azonban teljesen beilleszkedik az európai trendekbe.

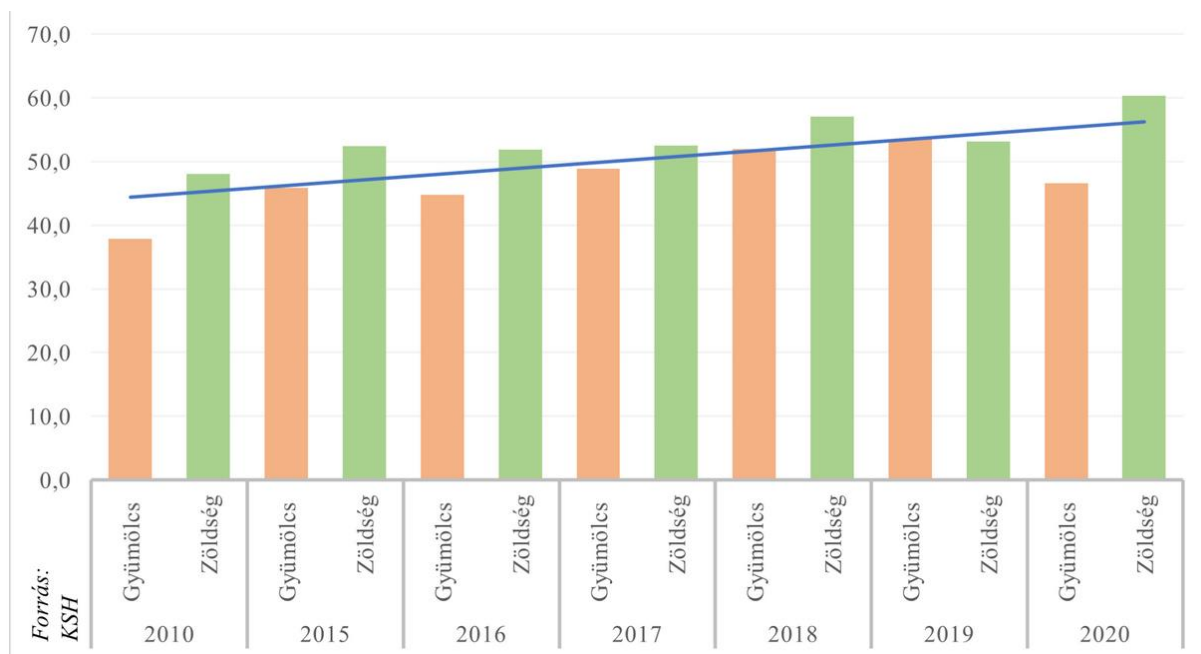
1. ábra: Napi gyümölcs és zöldségfogyasztás EU27 + Norvégia, Izland (2019)

Forrás: Eurostat

A napi egy főre vetített gyümölcs és zöldségfogyasztással az országok közötti ($r=-0,25$) és országokon belüli ($r=0,32$)[2] vagyoni egyenlőtlenségek is gyenge kapcsolatot mutatnak. Ellenpélda lehet Luxemburg és Románia összehasonlítása, mivel mindketten a lista alján helyezkednek el, ha a gyümölcsöt és zöldségeket nem fogyasztókat vesszük alapul. Az ország gyümölcs és zöldség importkitettsége és vele együtt az éghajlati viszonyok és az ebből kialakuló nemzeti konyhák, azaz évi termésátlagok és az egészséges életmód népszerűsítése is mind-mind szerepet játszik, de egyik tényező sem tudja magában magyarázni a fogyasztási szintet. Például a

szinte teljes mértékben importra szoruló Norvégia is jól teljesít, a (re)exportáló Hollandia rosszul, de általában a mediterrán országok jól.

A magyar adatokat[3] megfigyelve elmondható, hogy nőtt az egy főre vetített gyümölcs és zöldségfogyasztás 2010 óta, aminek legegyszerűbb magyarázata szintén az azóta bekövetkezett általános életszínvonal növekedés lehet. GDP/fő adatokkal összevetve a zöldség és gyümölcsfogyasztást, a két változó között igen erős kapcsolat figyelhető meg országos szinten ($r=0,74$). A táblázatban az összes zöldségfogyasztás burgonya nélkül lett feltüntetve. A burgonya a legnagyobb mennyiségben elfogyasztott zöldség, jó hír azonban, hogy míg 2010-ben a teljes zöldségkosár 37,8%-át tette ki a burgonya, addigra ez 2020-ra 31,2%-ra csökkent. Természetesen az se nem meglepő, se nem kielégítő válasz, hogy a GDP/fő növekedésével nőtt a fogyasztás.

2. ábra: Éves gyümölcs és zöldségfogyasztás (kg/fő)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

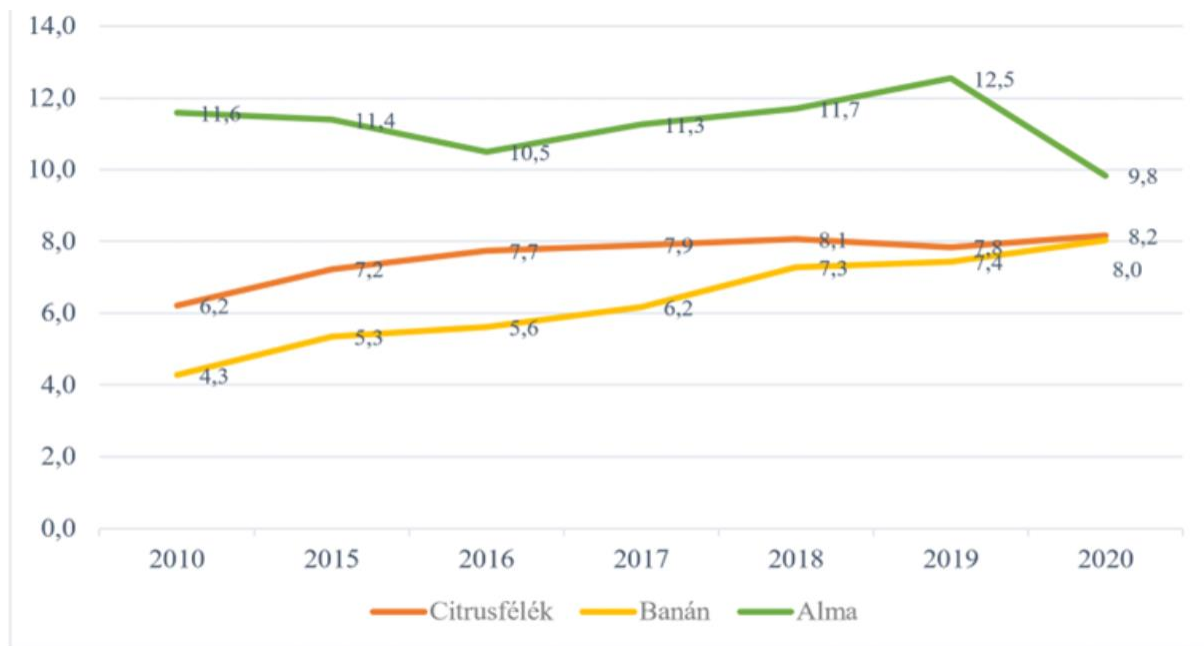
Korcsoportok szerint nézve a fogyasztási szerkezetet, 2010-ben általánosságban elmondható volt, hogy minél idősebb valaki, annál több zöldséget és gyümölcsöt fogyaszt. Végzettség szerint nézve minél iskolázottabb valaki, annál több gyümölcsöt fogyaszt, viszont zöldségek tekintetében a fordítottja igaz, viszont, ha a burgonyát nem számítjuk ide, gyakorlatilag megegyezik az összes csoport fogyasztása. 2020-ra ezek a trendek ugyanúgy fennállnak, azzal a kivétellel, hogy a középfokú és felsőfokú végzettséggel rendelkezőknél a zöldségek fogyasztási mennyisége – burgonya nélkül – óriási növekedett, kb. 24%-kal (míg ez a gyümölcsöknél alig volt megfigyelhető). Sajnos jövedelmi decilisek szerint is óriási különbségek figyelhetők meg a vizsgált 10 éves időszakban. A legalsóbb jövedelmi tizedekben azonban határozott ugrás figyelhető meg, a legalsó jövedelmi decilis 10 év alatt majdnem megduplázta fejenkénti gyümölcsfogyasztását. Ezzel a decilisek közti szakadék is mérséklődött a számok tükrében, ami ennek ellenére még mindig

tetes. Általában elmondható, hogy a vagyoni helyzet növekedésével a vizsgált termékek fogyasztása is növekszik. Szomszédos decilisek között a sorrend gyakran cserélődik, ugyanakkor a 10. decilis fogyasztása minden esetben jelentősen magasabb, mint a 9.-é.

A KSH publikál adatokat mind régiók szerinti bontásban, mind településtípusok (főváros, megyei jogú város, egyéb város, község) szerinti bontásban.

Településtípusok szerint csoportosítva óriási a különbség a főváros, a megyei jogú városok, egyéb városok, valamint a községek között. Egy községben élő lakos átlagosan 23,6%-kal fogyasztott kevesebb gyümölcsöt, mint egy fővárosi honfitársa 2020-ban. A megyei jogú városok lemaradása mindössze 6% a fővároshoz képest. Érdekes azonban, hogy 2010-et és 2020-at összevetve a megyei jogú városok a főváros, az egyéb városok pedig a községek kisebb fogyasztási mennyiségeihez konvergálnak. Zöldségeket tekintve, a burgonyát leszámítva, 2010-ben gyakorlatilag megegyezett a 4 településtípus aggregált fogyasztása, 2020-ra azonban 10,3%-kal fogyasztott több zöldséget egy fővárosi, mint egy községi.

Régiók szerint bontva a GPD/fő és régiós összesített gyümölcs és zöldségfogyasztás között már lényegesen gyengébb a kapcsolat ($r=0,27$), azaz kevésbé függ a vizsgált termékek fogyasztása attól, hogy melyik régióban él valaki.

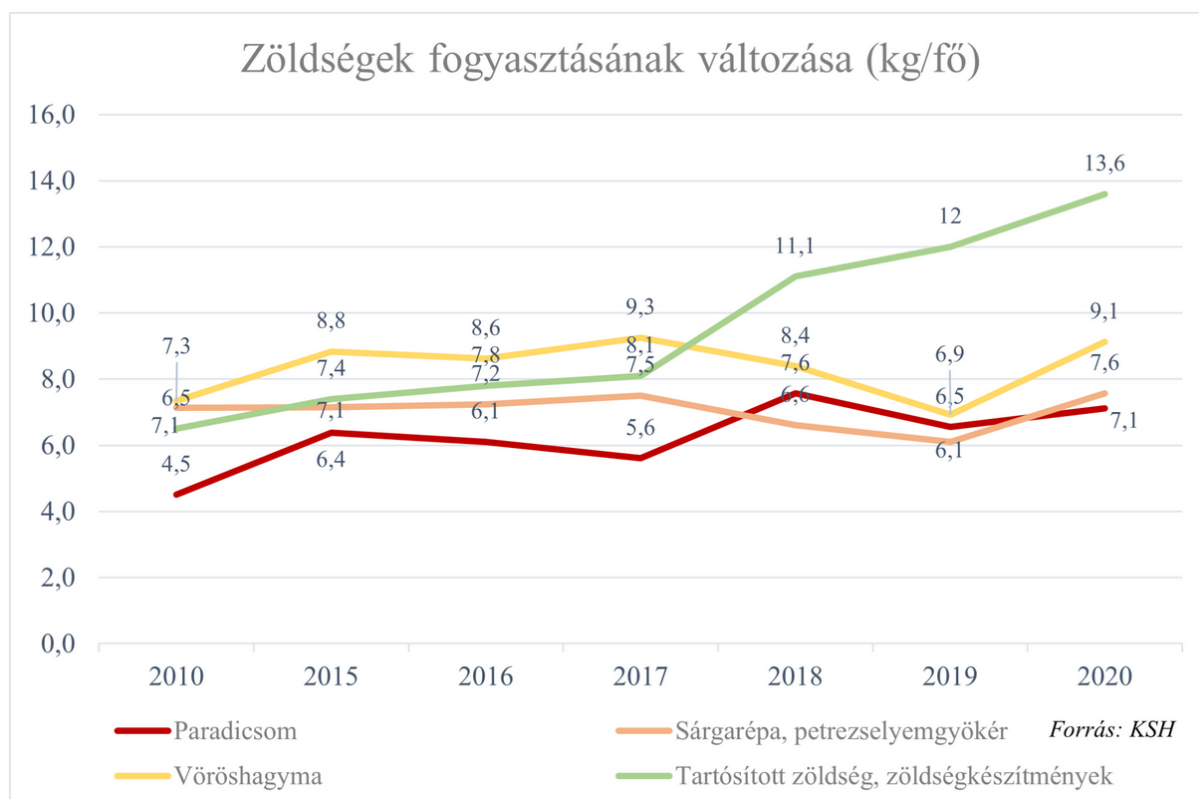

3. ábra: Gyümölcsök fogyasztásának változása (kg/fő)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Az ábra a három legnépszerűbb Magyarországon fogyasztott gyümölcskategóriát mutatja. 10 év alatt már valamennyire meg tudjuk figyelni az ízlések változását. A banán éves fejenkénti fogyasztása 2010-től 2020-ig majdnem kétszeresére nőtt, de a citrusfélék is közel 25%-kal nőttek, noha itt az ezen belüli szerkezetet nem tudjuk. Ez történhetett az almafogyasztás rovására,

azonban mivel itt a legutóbbi év csökkenése nem trendszerű (az átlagostól elmaradó termésátlagnak köszönhető), inkább a megnövekedett tortából szakítanak ki nagyobb szeletet. Az alma fogyasztása településtípusonként meglehetősen homogén, területi bontásban azonban kifejezetten változó, egy közép-dunántúli átlagosan több mint kétszer kevesebb almát fogyaszt, mint egy dél-alföldi (2020), aminek magyarázata a helyi kínálati viszonyok lehetnek – a közép-dunántúli régióban a legkisebb az alma aránya a gyümölcsös területből, a dél-alföldi régióval határos Észak-Alföldön a legnagyobb. A banánnál és citrusféléknél fordított a helyzet, területileg homogén, településtípusonként érdekes módon a megyei jogú városok fogyasztanak a legtöbbet a fővárost megelőzve, az egyéb városokhoz és községekhez képest viszont óriási a szakadék.

4. ábra: Zöldségek fogyasztásának változása (kg/fő)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A három legtöbbet fogyasztott friss zöldség fogyasztási szerkezetében nem figyelhetők meg a gyümölcsökhöz hasonló drámai változások, leginkább a paradicsom enyhe trendszerű növekedése lehet szembevetendő. A grafikonon feltüntetett tartósított zöldség és zöldségkészítmények fogyasztása viszont szárnyalásba kezdett az utóbbi években, ebből a termékcsoporthoz is a városiak fogyasztanak a legtöbbet. Ez az elemzést tekintve kakuktktojás, hiszen feldolgozott élelmiszereket takar ez a csoport, azonban mégis érdemesnek tartottuk feltüntetni. Sárgarépa és petrezselyemgyökér fejenkénti éves fogyasztása községekben magasabb, a vöröshagyma mindenhol népszerű, a paradicsom viszont egyértelműen a fővárosiaknak lett a kedvence.

Összességében tehát az éves fejenkénti zöldség és gyümölcsfogyasztás nőtt, fajtákat tekintve csak a legnépszerűbbeket tekintve is jelentős változásokat figyelhetünk meg, ezek azonban sem területileg, sem demográfiaileg, sem anyagi helyzetet tekintve nem egyenlően mentek végbe.

Források

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Nutritional_habits_statistics&oldid=572524#Consumption_of_fruit_and_vegetables Letöltés dátuma: 2023.03.05.

[2] Országok közötti egyenlőtlenség indikátora a 2019-es GDP/fő, az országokon belüli a GINI koefficiens 2019-es értéke volt, a korrelációs együtthatók a napi 0 adag gyümölcs és zöldséggel lettek számítva.

[3] https://www.ksh.hu/stadat_files/jov/hu/jov0051.html Letöltés dátuma: 2023.03.05.